

Dio stalnog postava Moderne galerije u Ljubljani

4.

Kako je izložbena politika prepuštena drugoj, izložbenoj jedinici MG, a ona do kraja negira i onemogućava bilo kakve pametnije zahvate u postav, jer priređuje hommage, preglede i retrospektive autora po načelu da svi mogu doći na red (kao pogrebno poduzeće). Zato bilo kakvog posebnog sadržajnog interesa za izmjenu i skupne projekte nema; postoji formalno, kao što je formalistička sva slovenska kulturna politika. Izložbe se moraju održavati, otvorenja moraju biti što pompozija, govornik mora imati što više funkciju, katalog što više stranica. Galerija tako opravdava svoje postojanje, kustos — koji ne dozvoljava nikome drugome pisati tekst — uzima između pisanja dvaju drugih katoloških uvoda za dvije različite firme pola sata vremena da s tisuću dinara popravi svoju mizernu plaću; »kulturna ponuda našem radnom čovjeku« je »obogaćena« za još jedan, stručno i kvalitetno potpuno neprovjeren događaj.

5.

Uloga kustosa je dakle posve obezvrijeđena, a nestručnost većine potpuno odgovara njihovom profilu i dometu. K tome naravno dolaze i poteškoće putovanja te uvoza knjiga i časopisa. Kustosi ostaju potpuno neinformirani o događajima u umjetnosti i struci u svijetu, pa su nekompetentni odlučivati i problemski razmatrati nacionalnu produkciju.

6.

MG, istina, ima kustosa pedagoga. Međutim, usmjereno obrazovanje učenika ne informira niti o tome da postoje ljudske duhovne i umjetničke manifestacije; to je gomila neprijemčljive, neosjetljive i nezainteresirane djece koja se gura u galeriji, dok njihov učitelj »odradi« obavezu obilaska galerije. Kustos-pedagog može samo paziti da djeca unište što manje eksponata u svojem hunskom pohodu sličnom tornadu kroz galeriju.

7.

Suradnici — kustosi su uglavnom uži specijalisti za svoj djelokrug (depo, fototeka, dokumentacija, knjižnica) i aktualna umjetnička produkcija ih ne zanima ili to vješto sakrivaju. Najveću štetu kod nas u proučavanju suvremene umjetnosti uopće već dugo godina prouzrokuje tvrdoglav stav odjela za povijest umjetnosti na ljubljanskom svučilištu da ne uvede katedru za modernu umjetnost. Inače u slovenskoj umjetnosti nema bilo kakvih vidnijih dostignuća u netradicionalnim medijima. Djelovanje grupe OHO je uključeno u stalni postav s fotografijama i crtežima. Problem je razmjerno kvalitetna suvremena slovenska fotografija s kojom se MG ne bavi.

8.

Galeriju su tik pred rat počeli graditi prema nacrtima Edvarda Ravnikara, danas gotovo najpoznatijeg suvreme-

nog slovenskog arhitekta. Zgrada je njegovo početničko djelo, građena u funkcionalističko-totalitarističkom stilu posljednjih godina pred rat; njeni čisti, veliki dvoranski kubusi s bazilikalnim svjetlom predstavljaju još uvijek najodgovarajući prostor muzejske postave, koje — po mom mišljenju — nikakvi moderniji zahvati još nisu uspjeli prevazići. Dogradnjom gornjeg kata ne bi postala vrednijom prilično dosadna vanjšina, ali bi dobili nove, također i izložbene prostore. Ali: već deset godina ne dobivamo sredstva za popravak krova koji propušta.

9.

Čini mi se najzanimljivijim što se niti jednom od suvremenih muzeoloških principa nije kod nas posvetila dužna pažnja: otvorenost koja posjetioca ne plaši već zove, *public relation*, vitaliziranje, ukoliko »udomaćenje« muzeja u svijesti današnjeg čovjeka. Galerija pokušava sačuvati dostojanstvo zastrašujućeg, posvećenog hrama, kao što ga je muzej imao u prošlom stoljeću (prije »demaskiranja« futurista i dadaista). Otvaranje se čini kao anakronistička, austrougarska, malograđanska maskerada.

Prijevod sa slovenskog:

Dolores Ivanušić

Moderna galerija, Rijeka

Berislav Valušek

1.

Galerija umjetnina, kako je u početku glasilo ime MODERNE GALERIJE RIJEKA, osnovana je na inicijativu slikara Vilima Svečnjaka 1. siječnja 1948. g, a za javnost je prvi put službeno otvorena 2. svibnja 1949. g. Do preseljenja u novu zgradu (1956. g.), na drugi kat Doma kulture »Moša Pijade«, gdje se i danas nalazi, Moderna galerija je izložbene i radne prostore imala u današnjem Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja (tzv. Guvernerova palača), tj. nekadašnjem Domu kulture »Vid Švalba«. U tom je prostoru, u četiri dvorane, Galerija izlagala stotinu i pedeset umjetnina među kojima je posebno mjesto zauzimala zbirka slika riječkih autora 19. st. Fundus se u početku sastojao uglavnom od dijelova fonda Museo civico (Gradski muzej Rijeka) i Gradskog muzeja Sušak, dok se kasnije MGR pretežno orijentira na sakupljanje grade moderne umjetnosti u Jugoslaviji, pa prerasta regionalno zna-

čenje i pretvara se u općejugoslavensku ustanovu. Danas MGR posjeduje oko tisuću i četiri stotine (1400) umjetnina koje su raspoređene po zbirka: riječko slikarstvo 19. st, slikarstvo i skulptura jugoslavenskih autora 20. st, grafike i crteži jugoslavenskih autora 20. st, te zbirka djela stranih, uglavnom suvremenih autora (slikarstvo, kiparstvo, grafika, crtež...). Uz ove zbirke postoji i zbirka plakata (stranih i jugoslavenskih), te nedugo osnovana zbirka kreativne fotografije koja za sada nije sustavnije popunjavana.

2.

Osim iz fondova prijeratnih riječkih muzeja, Moderna galerija je nakon osnivanja fundus popunjavala i poklonima Republičkog ministarstva za kulturu (Republički sekretarijat za kulturu, Zagreb), kupnjom posredstvom antikvarijata ili izravno od privatnika, te otkupom s izložbi. U ta davno prošla, zlatna vremena bilo je moguće sistematski upotpunjavati zbirke, pa tako danas MGR ima vrlo dobru zbirku hrvatskog modernog slikarstva (Kraljević, Herman, Trepše, Uzelac, Gecan, Becić, Babić...), dobro zastupljene »zemljaše« (Hegedušić, Detoni, Svečnjak, Ružička, Tompa) i »zemljaške« naivce (Generalić, Virius), djela apstraktne provinijencije iz pedesetih i šezdesetih godina (Picelj, Lubarda, Murtić, Omčikus, Tartaglia, Smokvina) i tu se linija kontinuiteta prekida, pa slijede stilovi i autori s velikim prazninama u vremenu i u opusu. U novije vrijeme zbirke se popunjavaju davanjem otkupnih nagrada, zatim poklonima SIZ-a kulture Rijeka (otkupi Komisije za otkup umjetnina — riječkog SIZ-a) i otkupom od privatnika, dakle od slučaja do slučaja — nesustavno, pošto Galerija ne posjeduje vlastita sredstva (interventna) za otkup. O otkupu (ili o poklonima) odlučuje stručni kolegij.

3.

Pošto se u MGR svake godine izmjenjuju izložbe biennialnog karaktera (Biennale crteža i Biennale mladih), uz tekuće godišnje izložbe, a nedovoljno velik izložbeni prostor (700 m²) ne dozvoljava istovremeno izlaganje djela iz fundusa s materijalom kakve druge izložbe, svake se godine, na njezinom prijelazu, u trajanju od tri do četiri mjeseca, izlaže samo dio djela iz fundusa, i to s određenom temom (primjerice »Pejsaž u jugoslavenskom slikarstvu«, »Grafike i crteži iz fundusa MGR«, »Jugoslavenska umjet-

Zgrada Moderne galerije u Rijeci

nost od 1900 do 1940. g. itd.). Budući da djela iz fundusa pretežno nisu znanstveno obrađena (osim riječkog slikarstva 19. st.), ovakve tematske izložbe djela iz fundusa ne zadiru preduboko u valorizaciju, revalorizaciju ili problematizaciju pojedinih autorskih opusa, stilova ili perioda, već najčešće imaju prezentativni, ilustrativni ili reprezentativni karakter. Zbog aktivnosti galerijskog značaja, okrnjena je muzejska djelatnost. Kao ilustrativni primjer može poslužiti činjenica da Moderna galerija osim što nema prostor za stalni postav, nema niti katalog stalnog postava, nema osobnu kartu svog fundusa. Međutim, problem ne postoji kao posljedica galerijske aktivnosti, tj. muzejske neaktivnosti, već prije kao posljedica nedostatka društvene svijesti o značaju jedne takve publikacije, premda bi jednostavnije bilo reći da nedostaju materijalna sredstva.

4.

U najosnovnijim crtama, izložbena djelatnost MGR svodi se na jednu izložbu godišnje: Međunarodnu izložbu originalnog crteža ili Biennale mladih jugoslavenskih umjetnika. Veliki opseg priprema ovih izložbi (naročito za Biennale crteža — gotovo šestomjesečni pripremni i postizložbeni poslovi) i dužina njihovog trajanja (tri do četiri mjeseca), ne ostavljaju puno vremena i prostora za ostale izložbe. Ali usprkos tome i, naravno, neadekvatnim materijalnim mogućnostima, u izložbenom djelovanju MGR osjeća se stanovita opuštenost, inertnost i rezigniranost.

Prostor Malog salona (izložbeni prostor MGR), koji je po svom smještaju na riječkom Korzu najatraktivniji izložbeni prostor u gradu, nije iskorišten onako kako bi trebao i mogao biti. Izložbe u Malom salonu se jednostavno »događaju«, bez koncepcijske utemeljenosti i smislene izlagačke politike. Bez sredstava za program izložbi u Malom salonu (koji je Modernoj galeriji dan na upravljanje, a vlasnik je RTV Rijeka), primorana plaćati najamninu, Moderna galerija se nalazi u situaciji da pod svaku cijenu iznajmi prostor Malog salona kako bi mogla pokriti troškove plaćanja najamnine. Izložbena šarolikost koja na taj način nastaje, i često sumnjiva kvalitativna razina, imale su i još uvijek imaju vrlo sagledive posljedice na likovnu produkciju u Rijeci koja zaostaje i za vlastitim, već jednom ostvarenim dometima.

Neke od mogućih alternativa su razmjene izložbi ili zajednički izložbeni projekti, ali za takav način rada u MGR ne postoji prevelika zainteresiranost.

5.

Uloga kustosa galerije koja prati ili bi trebala pratiti suvremenu umjetnost, u slučaju MGR svodi se na vlastiti angažman privatnim sredstvima. Praćenje suvremene umjetničke produkcije u Jugoslaviji (da ne govorimo o svijetu) zahtijeva česta i ponekad duga putovanja koja se u MGR mogu dogoditi jedino samoinicijativno. Neshvatljivi je apsurd organizirati jugoslavensku manifestaciju kakva je Biennale mladih (da opet ne govorimo o Međunarodnoj izložbi crteža), a oslanjati se samo na materijal iz kataloga ili na angažman i inicijativu pojedina.

6.

Nedavnim otvaranjem novog radnog mjesta za muzejskog pedagoga, MGR je konačno ostvarila jedno od osnovnih načela muzejskog rada. Prijašnja aktivnost na kontaktima sa školama, radnim organizacijama i građanstvom samo je djelomice zadovoljavala (povremena stručna vodstva po izložbama, likovne tribine, putujuće didaktičke izložbe), jer se odvijala sporadično zbog velikog obima ostalih poslova. Kvalitet cjelogodišnjeg obrazovnog rada vrlo se brzo odrazio na broju posjetilaca koji imaju prilike dobiti stručno vodstvo za svaku izložbu, posjećivati seriju predavanja o modernoj umjetnosti (predavanja su u toku), pogledati vrlo zanimljive filmove (uglavnom strane) o različitim temama

iz područja likovnog, tj. vizualnog i na svakoj izložbi dobiti umnožene tekste o samoj izložbi i o konkretnim djelima, što je, prema meni poznatim podacima, prvi takav primjer kod nas, barem kada se radi o djelima suvremene umjetnosti (vodič 12 Biennala mladih).

7.

Za razliku od pedesetih godina kada se MGR nalazila u samom vrhu jugoslavenske suvremenosti, umjetnost sedamdesetih i sve ono što su te godine sa sobom donijele, nije u fundusu MGR zastupljena niti jednim djelom. Paradoksalno, ali ustanova koja uobličava bienalnu smotru stvaralaštva mladih Jugoslavije nije u prošlom desetljeću imala sluha za vrstu rada mladih koja je u tom periodu dominirala (generalno konceptualna umjetnost i novi mediji), tako da djela konceptualne provenijencije ne samo da nisu bila otkupljivana, već nisu bila niti izlagana. Neke su promjene nastale početkom osamdesetih godina kada se na 21. biennale mladih uvođe i tzv. akcije (performansi, hepeninzi i ostali načini umjetničkog izražavanja predstavnika suvremene umjetničke prakse) i kada je organizirana izložba pod nazivom »Mediji masovnih komunikacija u umjetnosti«. MGR je nedugo, organizirajući Biennale mla-

dih, ponovno uhvatila korak sa suvremenosti, tako da se u fundusu galerije već nalazi nekoliko radova predstavnika novoslikarskog vala.

Ali opremljenost MGR je takva da apsolutno ne odgovara zahtjevima koje su društvo, sama ustanova, svojim dosadašnjim radom i vrijeme, tj. razvoj umjetnosti postavili. Uz pomanjkanje velikih zidnih površina (ako znamo da se danas uglavnom slikaju platna velikih dimenzija), bez epidijaskopa, filmskog projektora i video-sistema, Galerija teško može zadovoljiti potrebe suvremenog obrazovnog rada.

8.

Zgradu u kojoj se nalazi MGR projektirao je 1886. g. tršćanski arhitekt G. Zamattio za potrebe Djevojačkog lica. Zgrada se nalazi u samom središtu grada, ali, ulaz sa stražnje strane, suprotne glavnoj ulici i drugi kat, na kome se galerija nalazi, anuliraju prednost povoljnog smještaja. Problem komunikacijskog slijepog crijeva u kome se nalazi ulaz u MGR (sporedna ulica) dao bi se riješiti smišljenim sistemom smjerokaza i obavještenja (panoi, transparenti, stalna plakatska mjesta, okviri za plakate), ali je taj problem dio većeg problema koji se počeo rješavati na nivou grada, pa za sada u obzir ne dolaze parcijalna rješenja.

Unutrašnji izložbeni prostor, sastoji se od tri prostorije; dvije centralne i jedne uzdužne na čijim se duljim krajevima nalaze prozori koji oduzimaju dragocjeni prostor za izlaganje. Na stranama punog zida naknadno su konstruirani balkoni ispod kojih se nalaze pregradama povezani prostorni nizovi (boksovi). Ovakav prostorni raspored dobro funkcionira u slučaju izlaganja crteža koji su uglavnom manjih dimenzija, ali predstavlja veliku prepreku izlaganju slikarskog materijala i skulptura, pogotovo ako se radi o najsuvremenijim djelima.

9.

Osim već iznesenih stavova i razmišljanja koja okvirno dotiču probleme muzeologije i muzeografije, kao vrstu posebnosti možemo spomenuti činjenicu da je Moderna galerija jedna od rijetkih ustanova van republičkih centara koja ima pedagošku službu (iako se radi o jednoj osobi)

Slijedeća moguća posebnost je grad Rijeka kao regionalno središte u kome se održavaju izložbe međurepubličkog i međunarodnog značaja, što implicitno djeluje i na muzejski karakter i značaj ustanove.

Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Azra Begić

1.

Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine ne bavi se samo savremenom umjetnošću. To je kompleksna muzejsko-galerijska institucija osnovana 11. X 1946. Prilikom osnivanja naslijedila je fundus Galerije slika Zemaljskog muzeja u Sarajevu, otvorene za javnost u decembru 1930. godine, a ova je galerija, opet, naslijedila zbirku slika Zemaljske vlade i arhivu časopisa »Nada« (1895—1903). Između dva rata galerija je otkupila veći broj djela jugoslavenskih, a posebno bosanskohercegovačkih umjetnika i izvjestan broj ikona. Ovakav početni fundus odredio je donekle i profil naše institucije, pa su se u njoj, tokom pedesetih godina, formirale slijedeće zbirke: Zbirka ikona, starih i stranih majstora; Zbirka jugoslavenske umjetnosti XIX i XX stoljeća i Zbirka bosanskohercegovačke umjetnosti XIX i XX stoljeća (slikarstvo, kiparstvo, crtež i grafika). Najnovijom reorganizacijom

Postav izložbe 9. Biennale mladih, 1977. godine u Modernoj galeriji, Rijeka

